

תולדות עם ישראל בדורות האחרונים

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
מרכיב 70% מן הרמה הרגילה

לבתי ספר דתיים

שתי יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	—	(10×4)	—	40 נקודות
פרק שני	—	—	(15×1)	—	15 נקודות
פרק שלישי	—	השוואה ותולדות מדינת ישראל			
חלק ראשון	—	—	(11×1)	—	11 נקודות
חלק שני	—	—	(12×2)	—	24 נקודות
פרק רביעי	—	—	(10×1)	—	10 נקודות
		סה"כ		—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: הבא בתשובותיך עובדות, ואל תסתפק בהערכות כלליות.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

המשך מעבר לדף

השאלות

פרק ראשון (40 נקודות)

ענה על ארבע מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 10 נקודות).

1. הצג שניים מן המאפיינים של הנאורות.
בחר באחת מן המהפכות שלמדת עליה — המהפכה האמריקנית או המהפכה הצרפתית, והסבר כיצד כל אחד מן המאפיינים שהצגת השפיע על מהפכה זו.
2. ההתפתחות של המיכון והתיעוש במאה ה־19 ערערה את המסגרות החברתיות הישנות, ובמקומן נוצרו מסגרות חדשות.
הסבר כיצד פגעה ההתפתחות של המיכון והתיעוש במסגרת המשפחה.
ציין אחת מן המסגרות החדשות שנוצרו, והסבר כיצד היא החליפה חלק מן התפקידים של המשפחה.
3. בעקבות השינויים שחלו במהלך המאה ה־19 והמאה ה־20, התלבטו היהודים בשאלה אם אפשר לשלב בין עולמם הדתי לבין המודרנה.
לפניך רשימה של תנועות ומסגרות שהתקיימו בתקופה זו בחברה היהודית:
התנועה הרפורמית, התנועה הקונסרבטיבית, האורתודוקסיה, הנאו־אורתודוקסיה, החסידות, ישיבות ליטא, רבני הקהילות בארצות האסלאם.
בחר באחת מן התנועות או המסגרות שברשימה, והסבר את המענה שלה על השאלה שבפניך. הצג דוגמה אחת שממחישה את המענה הזה.
4. ההתפתחות של תנועת חובת ציון ושל התנועה הציונית לְוָתָה בקשיים דומים.
ציין קושי אחד שגם תנועת חובת ציון וגם התנועה הציונית התמודדו עִמו, והצג איך הקושי בא לידי ביטוי בכל אחת מן התנועות.
הצג הישג אחד שהשיגה כל אחת מן התנועות (סך הכול — שני הישגים).
5. בתחילת שנות העשרים נקטו שתי קבוצות בציבור הערבי בארץ־ישראל גישות שונות כלפי הבריטים והציונות.
הצג את שתי הקבוצות, והסבר את הגישה של כל אחת מן הקבוצות כלפי הבריטים וכלפי ההציונות.
6. ציין והסבר שני ערכים שצורת ההתיישבות של הקיבוץ הדתי מאפשרת לממש, לדעת המקימים של תנועת "הקיבוץ הדתי".
הסבר מדוע החלוצים הדתיים לא בחרו מלכתחילה את צורת ההתיישבות הזאת.

פרק שני (15 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 7-8.

- 7.** בנספח שלפניך מוצגת כרזה שפורסמה בצרפת בשנת 1945 לציון סוף מלחמת העולם השנייה. עיין בנספח וענה על שני הסעיפים א-ב.
- א.** הצג את המסר של הכרזה, והסבר כיצד המסר בא לידי ביטוי בשני רכיבים שנראים בכרזה. (8 נקודות)
- ב.** הצג אירוע או מהלך היסטורי מתקופת מלחמת העולם השנייה שלמדת עליו, שבו בא לידי ביטוי המסר של הכרזה. (7 נקודות)
- 8.** בנספח שלפניך גרף שבו אירועים במלחמת העצמאות מוצגים על ציר זמן. המגמות של עליות וירידות הנראות בגרף מייצגות התפתחויות חיוביות ושליטיות מנקודת מבט ישראלית, במהלך המלחמה. שים לב שבכל מגמה (עלייה וירידה) מצוינים על הגרף אירועים מסוימים, חלקם תואמים למגמה שהם מצוינים עליה, וחלקם מנוגדים למגמה. עיין בגרף שבנספח, וענה על שני הסעיפים א-ב.
- א.** על פי מה שלמדת, הצג שני אירועים הנראים בגרף ותואמים למגמה שהם מצוינים עליה. (8 נקודות)
- ב.** על פי מה שלמדת, ציין אירוע אחד הנראה בגרף ומנוגד למגמה שהוא מצוין עליה, והסבר במה הוא מנוגד. (7 נקודות)

פרק שלישי — השואה ותולדות מדינת ישראל

חלק ראשון (11 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 9-10.

9.

היישוב היהודי בארץ הגיב בדרכים שונות על מאמצי הבריטים למנוע את ההעפלה

בשנים 1945-1947.

הצג שתי דרכים שבאמצעותן ניסו הבריטים למנוע את ההעפלה, והצג תגובה של היישוב היהודי על אחת מן הדרכים שהצגת.

10.

הצג שני מוקדי מתיחות שהיו בין ישראל לבין מדינות ערב, בתקופה שקדמה למלחמת ששת הימים.

הצג שתי השפעות של ניצחון ישראל במלחמת ששת הימים על החברה היהודית בארץ או בעולם.

המשך בעמוד 5 ◀

חלק שני (24 נקודות)

לפניך קטע ממאמר העוסק בקשר שבין ההקצנה במדיניות האנטישמית של הנאצים לבין ההקצנה במדיניות החוץ של גרמניה.

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מן השאלות 11-13.

שנת 1938 הייתה שנת מפנה בתחום המדיניות האנטישמית של המשטר הנאצי. נשאלת השאלה כיצד יש להסביר את ההתפרצות של הגל האנטישמי המחודש בשנה זו, לאחר שנתיים של רגיעה יחסית.

מסמך של משרד החוץ הגרמני מינואר 1939 קושר את המדיניות האנטישמית לאירועים הכלליים שהיו ב-1938 – סיפוח אוסטריה וחבל הסודטים. המסמך פותח בקביעה מפורשת:

"כנראה אין זה מקרה כי שנת 1938, שנת הגורל, לא זו בלבד שהביאה לידי הגשמה את החזון של גרמניה גדולה יותר, אלא גם קירבה את השאלה היהודית לפתרונה. המדיניות של גרמניה כלפי היהודים הרי הייתה גם הסיבה וגם התוצאה של מאורעות 1938. גידול ההשפעה היהודית והמנטליות היהודית המשחיתה בפוליטיקה, בכלכלה ובתרבות שיתקו את כוחו של העם הגרמני ואת רצון ההתחדשות שלו... ריפוי חולי זה בגוף הלאומי היה אפוא אחד התנאים המוקדמים העיקריים למאמץ העצום, שהוביל ב-1938, בניגוד לרצון העולם, לגיבושו של הרייך הגרמני הגדול".

יש לציין כי מסמך זה אינו יוצא דופן. קשר בין האירועים האנטישמיים לבין מדיניות החוץ של גרמניה עולה גם ממסמכים אחרים מאותה תקופה.

בכל הנוגע למדיניות החוץ של גרמניה, יש לציין כי כבר בשנת 1937 הבין היטלר שגרמניה לא תוכל לעמוד כלכלית במירוץ החימוש מול צרפת ובריטניה, אבל הוא הבין גם שאינו יכול להפסיק את המירוץ אם ברצונו להגשים את העקרונות האידאולוגיים שלו. מכאן בא הדחף לפעול מהר ולא לחכות יותר, ולנצל את עליונותה הזמנית של גרמניה כדי להתפשט ולהשיג חומרי גלם על ידי ניצול המדינות השכנות. היטלר חש גם כי אין הוא יכול לחכות עוד מכיוון שלא היה בטוח כי הציבור הגרמני יתמוך בו בטווח הארוך, בדרכו להגשים את המטרות האסטרטגיות של הנאציזם [...]

עד 1938 נהג היטלר בערמומיות, ונהג להצהיר על רצונו בשלום. מטרת מדיניות החוץ שלו עד אז הייתה להבטיח דעת קהל בין-לאומית אוהדת [...] כעת הוא נעשה חסר סבלנות [...] ופעל למען סיפוח אוסטריה וחבל הסודטים [...] בריטניה הסכימה לסיפוח הסודטים בתנאי שהדבר יעשה בדרכי שלום.

בהקשר זה, של ההקצנה במדיניות החוץ, יש להבין גם את ההקצנה במדיניות האנטישמית בשנת 1938. היטלר ראה בכל התפתחות בגרמניה ומחוצה לה התמודדות מתמדת עם האויב היהודי. מבחינתו המציאות בגרמניה הייתה תוצאה של פעילות יהודית המנוונת את האורגניזם [הגוף] הלאומי, ולפיכך יש להילחם בפעילות זו בכל העוצמה.

(מעובד על פי ד' בנקיר, 1938: מדיניות חוץ, הקצנה פוליטית ואנטישמיות,

בתוך **בשביל הזיכרון** 30, יד ושם, 1998, עמ' 4-8)

ענה על שתיים מן השאלות 11-13 (לכל שאלה – 12 נקודות).

11. במסמך של משרד החוץ הגרמני, המצוטט במאמר, מובאת טענה נגד היהדות.
הצג את הטענה על פי מסמך זה, והסבר אותה על פי מה שלמדת על האנטישמיות הנאצית.
הצג דוגמה אחת לצעד שננקט בשנות השלושים בגרמניה כלפי היהודים, בשם טענה זו.
12. על פי המאמר, הצג את השיקול שהנחה את היטלר במדיניות החוץ שלו עד שנת 1938.
על פי מה שלמדת, הסבר כיצד השפיע שיקול זה על המדיניות כלפי היהודים עד שנת 1938.
13. על פי המאמר, הצג שני מניעים של היטלר למדיניות החוץ התוקפנית של גרמניה משנת 1938 ואילך.
על פי המאמר, מה אפיין את התגובה של בריטניה לתוקפנות זו?
על פי מה שלמדת, הסבר כיצד סוג התגובה הזה בא לידי ביטוי בתחילת מלחמת העולם השנייה.
- פרק רביעי (10 נקודות)**
- ענה על אחת מן השאלות 14-15.
14. המנהיגים דוד בן-גוריון, מנחם בגין ווינסטון צ'רצ'יל נדרשו לקבל החלטות קשות בתקופת כהונתם.
בחר באחד מן המנהיגים האלה, והצג את אחת ההחלטות שהוא קיבל.
הסבר את האפשרויות השונות שעמדו לפניו לפני קבלת ההחלטה.
מה דעתך על החלטתו? נמק את דעתך.
15. אירועים מן העשורים הראשונים למדינה כגון החתימה על הסכם השילומים, מחאת ואדי סאליב ומשפט אייכמן השפיעו על התפיסות המקובלות בחברה הישראלית.
מבין האירועים האלה, בחר באירוע אחד שלמדת עליו, והסבר את ההשפעה שלו על החברה הישראלית באותה תקופה.
האם לדעתך לאירוע זה יש השפעה גם בימינו? נמק את תשובתך.

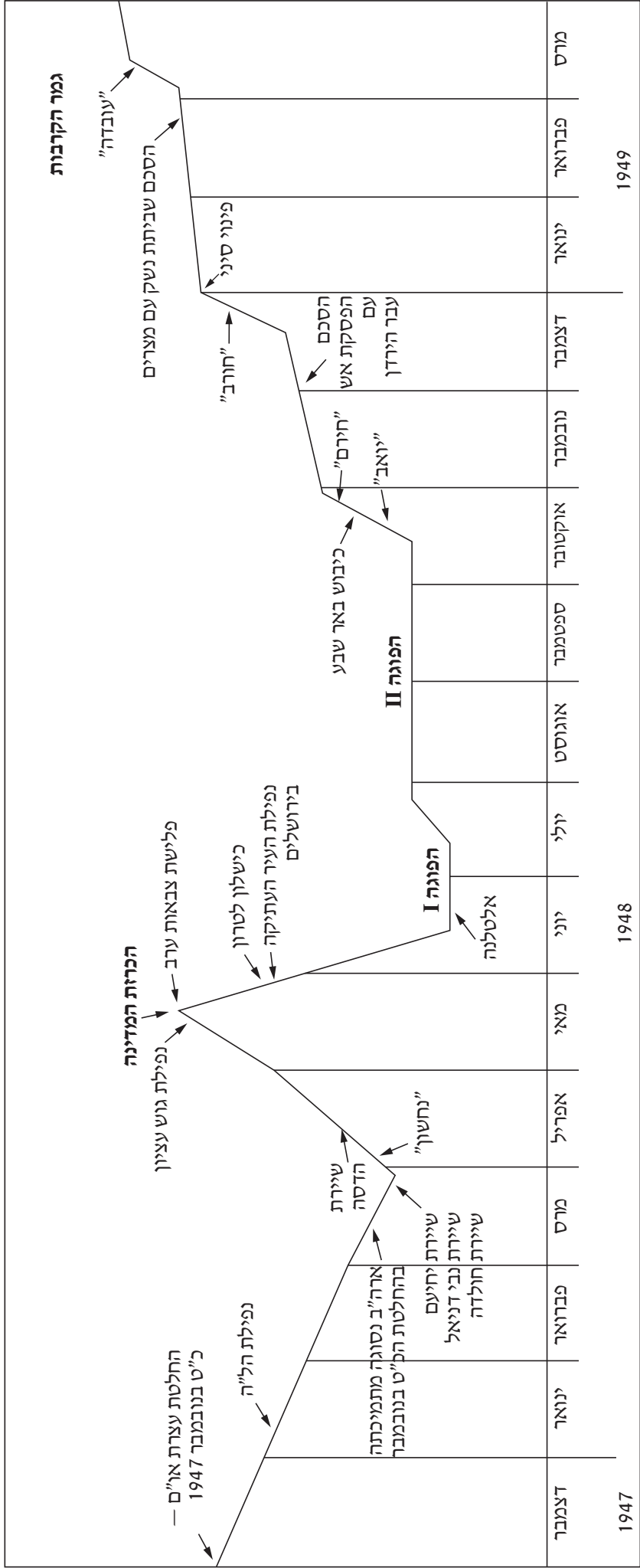
בהצלחה!

נספח לשאלה 7 — כרזה

(מתוך א' נווה, המאה ה' 20 — המאה שהפכה סדרי עולם, ספרי תל אביב 1994, עמ' 111)

נספח לשאלה 8 – גרף אירועים במלחמת העצמאות

מתוך מ' פעיל, עצמאות תש"ח-תש"ט, האוניברסיטה המשודרת, תש"ן, עמ' 19.